

Гаврилiшин А. П., к.ю.н., доцент,
Унiверситет державної фiскальної служби України, м. Ірпiнь, Україна
Губенко Ю. І., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ГРУПОВИЙ ПОЗОВ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

Груповий позов як спосіб захисту юридичних осіб викликає чимало дискусій серед науковців та судових практиків. У судовій практиці вже спостерігаються ознаки, характерні для інституту масового позову, однак під час розгляду таких справ суддям неодноразово доводилося стикатися з труднощами через відсутність належного законодавчого врегулювання специфіки вирішення подібних спорів саме як масових. Проте в оновленому Господарському процесуальному кодексі цей інститут не знайшов свого прямого застосування.

Науковці виділяють основні схожі риси процесуальної співучасті та групового позову. Також ГПК України не дає визначення поняття «співучасть», а лише встановлює можливість подачі позовних вимог про захист кількох позивачів до декількох відповідачів.

Слід визнати, що в судовій практиці розглядається значна кількість справ із множинністю осіб на стороні позивача або відповідача. Інститут співучасті застосовується досить широко у правовідносинах про визнання боржника банкрутом, кредитних відносинах тощо.

Якщо звернутися до господарського процесуального законодавства Республіки Білорусь то поняття співучасті чітко визначає підстави, за яких допускається співучасть. Зокрема, згідно зі ст. 60 ГПК Республіки Білорусь процесуальна співучасть можлива, якщо:

- предметом спору є спільні для осіб, які беруть участь у справі, права або обов'язки;
- права та обов'язки осіб, які беруть участь у справі, мають загальні фактичні і правові підстави;
- предметом спору є однорідні права й обов'язки осіб-учасників справи, що мають однакові фактичні та правові підстави [1, с. 52].

Господарський процесуальний кодекс України у статті 173 застосовує об'єднання і роз'єднання позовів:

В одній позовній заяві може бути об'єднано декілька вимог, пов'язаних між собою підставою виникнення або поданими доказами, основні та похідні позовні вимоги. Похідною позовною вимогою є вимога, задоволення якої залежить від задоволення іншої позовної вимоги (основної вимоги).

Суд з урахуванням положень частини першої ст. 173 ГПК України

може за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи об'єднати в одне провадження декілька справ за позовами:

- 1) одного й того самого позивача до одного й того самого відповідача;
- 2) одного й того самого позивача до різних відповідачів;
- 3) різних позивачів до одного й того самого відповідача.

Суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи вправі до початку розгляду справи по суті роз'єднати позовні вимоги, виділивши одну або декілька об'єднаних вимог в самостійне провадження, якщо це сприятиме виконанню завдання господарського судочинства. Розгляд позовних вимог, виділених у самостійне провадження, здійснює суддя, який прийняв рішення про роз'єднання позовних вимог [2].

Основна спрямованість вимоги судового захисту в груповому позові носить характер захисту інтересів позивачів усієї групи осіб, чиї права порушені, у той час як процесуальна співучасть здійснюється сторонами від власного імені і для захисту тільки своїх інтересів. Група осіб у груповому позові виступає в якості єдиного учасника процесу (однією стороною у справі) [3, с. 62].

Окремі науковці називають його масовий позов. Інститут масового позову, вважає Голова Верховного Суду України, к.ю.н. Ярослав Романюк, — найбільш ефективний та процесуально-економний механізм захисту порушених прав людей. Його запровадження у нашій державі з урахуванням досвіду країн Європи, де масовий позов застосовується для захисту прав різних верств населення, дасть змогу не тільки більш ефективно захищати права громадян України у разі їх порушення, а й розвантажити суди та істотно зменшити витрати. Україна невинувато зволікає із його запровадженням, переконаний Ярослав Романюк. За словами Голови Верховного Суду України, ще з 1991 р. після ухвалення Закону України «Про захист прав споживачів» звертатися до суду для захисту порушених прав невизначеного кола споживачів. Проте і досі така прогресивна норма, підкреслив Ярослав Романюк, не знаходить практичного застосування у правовому полі, оскільки залишається нерегульованою сама процедура таких позовів [4, с. 6].

Отже, запровадження в Україні інституту групового позову, спростить громадянам доступ до правосуддя, підвищить його якість, а через зменшення навантаження на суди прискорить розгляд справ.

Література

1. Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь. — Мн.: Нац. центр правовой информации Республики Беларусь, 1999. — 159 с.
2. Господарський процесуальний кодекс України: (зі змін. і допов. станом на 07.12.2017 р.) // Відомості Верховної Ради України. — 2017. — № 48. — Ст. 436.
3. Коваль В. В. Правовая природа процессуальной множественности в хозяйственном процессе / В. В. Коваль // Правова держава. — 2011. — № 13. — С. 59–62.

4. Масовий позов: перспективи в Україні через призму зарубіжного досвіду/ Круглий стіл // Вісник Верховного Суду України. – № 8(180). – 2015. – С. 6-8.

УДК 346.242(043.2)

Горбатюк Я. В., к.ю.н.,
Лісовенко С. І., студент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ

Конкуренція є необхідною умовою ефективного функціонування ринкової економіки. Правове регулювання конкуренції та монополії характеризується наявністю певних принципів, що виражають його засадничі ідеї, свідчать про основний зміст і характер правового регулювання в цій галузі законодавства. У той же час законодавство передбачає винятки із загального принципу необхідності забезпечення конкуренції. Це стосується можливості функціонування суб'єктів природних монополій, які потребують особливого правового регулювання.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про природні монополії» природна монополія - стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги) [1].

У ст. 3 Закону України «Про природні монополії» визначено, що законодавство України про природні монополії складається з цього закону, Повітряного кодексу України, Кодексу торговельного мореплавства України, законів України «Про захист економічної конкуренції», «Про Антимонопольний комітет України», «Про транспорт», «Про зв'язок», «Про трубопровідний транспорт», «Про залізничний транспорт», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про електроенергетику», інших законів України, що встановлюють особливості здійснення підприємницької діяльності у сферах природних монополій [1].

Відповідно до ч. 3 ст. 42 Конституції України держава забезпечує